

Centrul Internațional de Drept Necomercial

1126 16th Street NW, Suite 400

Washington, DC 20036

Contact: Zach Lampell, Consultant juridic

zlampell@icnl.org

În luna martie 2016, Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova a promovat proiectul de Lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative, care vizează comportamentul online, criminalizând anumite acțiuni și acordând autorităților guvernamentale atribuții suplimentare de control și cercetare. Proiectul de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative (în continuare "Proiectul de lege") a fost aprobat de către Guvernul Republicii Moldova și înaintat Parlamentului pentru examinare și adoptare.

Proiectul de lege urmărește modificarea a opt legi¹: (1) Legea privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova; (2) Codul Penal al Republicii Moldova; (3) Codul de Procedură Penală al Republicii Moldova; (4) Legea cu privire la exercitarea profesiei de medic; (5) Legea comunicațiilor electronice; (6) Codul Contravențional; (7) Legea privind prevenirea și combaterea criminalității informatice; și (8) Legea privind activitatea specială de investigații.

Despre ICNL

Centrul Internațional de Drept Necomercial (ICNL) este o organizație internațională necomercială ce facilitează și susține dezvoltarea unui mediu propice pentru societatea civilă și participarea civică. ICNL oferă asistență tehnică, cercetare și educație pentru a susține elaborarea unor legi și sisteme de reglementare adecvate pentru organizațiile societății civile din întreaga lume. Pentru mai multe informații vizitați:

<http://www.icnl.org>

La solicitarea partenerilor locali, ICNL a elaborat o prezentare generală a posibilelor implicații pentru libertatea de exprimare și dreptul la viața privată, în cazul în care modificările propuse în proiectul de lege vor fi adoptate în forma lor actuală. Problemele sunt examinate în contextul standardelor internaționale și a bunelor practici existente. ICNL este dispus să urmărească în continuare evoluția Proiectului de lege și să acorde asistență tehnică factorilor de interes pentru a asigura prevenirea acțiunilor informatice ilegale fără a aduce însă atingere drepturilor și libertăților fundamentale.

ICNL este îngrijorat de faptul că Proiectul de lege conține prevederi care ar putea avea drept efect inducerea "stării de frică" în ceea ce privește libertatea de exprimare și dreptul la viața privată. În forma sa actuală, Proiectul de lege încalcă standardele internaționale ce garantează aceste drepturi fundamentale. Principalele îngrijorări sunt următoarele:

- **Motive vagi pentru blocarea paginilor web.** Modificările permit autorităților să blocheze accesul la paginile web din motive vagi, inclusiv în cazul în care aceste pagini web conțin "informații ce fac propagandă războiului sau terorismului, îndeamnă la ură sau discriminare națională, rasială ori religioasă, la ostilitate sau violență, conțin sau difuzează

---

¹ Există îngrijorări referitor la modul în care aceste multiple modificări au fost introduse, deoarece ele abordează aspecte diverse și ar putea fi utilizate în scopul unei interpretări subiective în unele situații.

instrucțiuni privind modul de comitere a infracțiunilor.”² Formulările vagi cum este aceasta, pot încuraja aplicarea arbitrară și subiectivă a normelor, având drept consecință încălcarea libertății de exprimare.

- **Lipsa controlului judiciar.** Modificările oferă atribuții vaste organelor de drept pentru a efectua percheziția și a sechestra obiecte și date informatice, în lipsa unui control judiciar pertinent. Lipsa controlului judiciar poate duce sau contribui la limitarea inadmisibilă a libertății de exprimare și a dreptului la viață privată.³
- **Lipsa protecției pentru denunțatori sau jurnaliști.** Modificările criminalizează acțiunile legitime, inclusiv anumite acțiuni și instrumente pe care jurnaliștii, denunțatorii și alți actori publici cu rol de monitorizare au nevoie să le utilizeze în rolul lor de monitori ai activității guvernamentale.

Libertatea de exprimare și dreptul la viață privată în legislația internațională

Articolul 19 al Pactului Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice (PIDCP) solicită Statelor parte să garanteze dreptul la libertatea de exprimare, inclusiv dreptul de a primi și de a răspândi informații și idei de orice fel, indiferent de frontiere.⁴ Textul integral al Articolului 19 stabilește:

1. Nimeni nu trebuie să aibă de suferit din cauza opiniilor sale.
2. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare; acest drept cuprinde libertatea de a căuta, de a primi și de a răspândi informații și idei de orice fel, indiferent de frontiere, sub formă orală, scrisă, tipărită ori artistică, sau prin orice alt mijloc, la alegerea sa.
3. Exercitarea libertăților prevăzute la paragraful 2 al prezentului articol comportă obligații și răspunderi speciale. În consecință, ea poate fi supusă anumitor restricții, care trebuie însă stabilite în mod expres prin lege și care sunt necesare în scopul:
  - a) respectării drepturilor sau reputației altora;
  - b) apărării securității naționale, ordinii publice, sănătății sau moralității publice.

Comitetul pentru Drepturile Omului a declarat că ”orice restricții privind operarea paginilor web, a blogurilor sau a oricăror alte sisteme electronice web sau sisteme de acest gen de diseminare a informațiilor” trebuie să respecte Articolul 19.⁵ Restricțiile privind exprimarea, stipulate în Articolul 19 sunt legitime doar în cazul în care acestea trec testul cumulativ din trei părți:

---

² Proiectul de lege, Articolul VI(2)(g) – Modificarea Codului contravențional, Articolul 247¹ și Articolul VII(6) – Modificarea Legii privind prevenirea și combaterea criminalității informatice, Articolul 7(1)(h).

³ Frank La Rue, *Raportul Raportului Special pentru promovarea și protecția dreptului la libertatea de opinie și de exprimare*, alin.56, Doc. ONU nr. A/HRC/23/40, (Aprilie 2013).

⁴ Republica Moldova a aderat la PIDCP la 26 ianuarie 1993.

⁵ Comitetul pentru Drepturile Omului, Comentariul General nr.34: Articolul19: Libertatea de opinie și de exprimare, alin. 43, Doc. ONU Nr. CCPR/C/GC/34 (2011).

- (1) restricția trebuie să fie prevăzută de lege și să fie clară și accesibilă pentru toți (principiile previzibilității și transparenței);
- (2) restricția trebuie să urmărească unul din scopurile stabilite în articolul 19(3) al PIDCP, și anume: (i) să protejeze drepturile sau reputația altora; (ii) să protejeze securitatea națională sau ordinea, sănătatea sau moralitatea publică (principiul legitimității); și
- (3) restricția trebuie să fie dovedită ca fiind necesară și cel mai puțin restrictiv mijloc pentru a realiza scopul dorit (principiile necesității și a proporționalității).⁶

La fel, dreptul la viață privată este consacrat în Articolul 17 al PIDCP, ”1. Nimeni nu va putea fi supus vreunor imixtiuni arbitrare sau ilegale în viața particulară, în familia, domiciliul sau corespondența sa, nici la atingeri ilegale aduse onoarei și reputației sale. 2. Orice persoană are dreptul la protecția legii împotriva unor asemenea imixtiuni sau atingeri.” Dreptul la viața privată se bazează pe premisa că persoanele au o ”sferă privată” unde pot interacționa fără intervenția Statului.⁷ ”Pentru ca persoanele să își exercite dreptul la viața privată în comunicări, ei trebuie să poată asigura că acestea rămân private, sigure și dacă ei doresc – anonime.”⁸

Deși Articolul 17 stabilește restricțiile necesare, legitime și proporționale privind dreptul la viața privată, Raportorul special pentru libertatea de exprimare menționează că dreptul la viața privată trebuie să fie supus aceluiași test al restricțiilor admisibile ca și în cazul libertății de mișcare, specificat în Comentariul General al Comitetului pentru Drepturile Omului, Nr. 27, alineatul 15.

- (a) Orice restricții trebuie să fie prevăzute de lege;
- (b) Esența unui drept al omului nu poate fi supus restricțiilor;
- (c) Într-o societate democratică, restricțiile trebuie să fie necesare;
- (d) La implementarea restricțiilor, discreția trebuie să fie limitată;
- (e) Pentru ca o restricție să fie admisibilă, nu este suficient doar ca aceasta să servească unul dintre scopurile legitime enumerate, ea trebuie să fie necesară pentru atingerea scopului legitim; și
- (f) Măsurile restrictive trebuie să respecte principiul proporționalității, acestea trebuie să fie adecvate pentru realizarea funcției lor de protecție și trebuie să reprezinte cel mai puțin intruziv instrument dintre cele care ar putea atinge rezultatul scontat și trebuie să fie proporționale interesului ce urmează a fi protejat.⁹

---

⁶ A se vedea, de ex., Frank La Rue, *Raportul Raportorului Special pentru promovarea și protecția dreptului la libertatea de opinie și de exprimare*, alin. 69, Doc. ONU Nr. A/HRC/17/27 (Mai 2011).

⁷ A se vedea, Lord Lester și D. Pannick (eds.). *Legislația și practica privind drepturile omului*. London, alin. 4. 82 (Butterworth, 2004).

⁸ Frank La Rue, *Raportul Raportorului Special pentru promovarea și protecția dreptului la libertatea de opinie și de exprimare*, alin. 23, Doc. ONU nr. A/HRC/23/40 (Aprilie 2013).

⁹ Comitetul pentru Drepturile Omului, *Comentariul General nr. 27: Libertatea de mișcare (Articolul 12)*, alin. 15, Doc. ONU nr. CCPR/C/21/Rev.1/Add.9 (1999); Frank La Rue, *Raportul Raportorului Special pentru promovarea și protecția dreptului la libertatea de opinie și de exprimare*, alin. 29, Doc. ONU nr. A/HRC/23/40 (Aprilie 2013).

Libertatea de exprimare și dreptul la viață privată sunt conexe, “dreptul la viață privată este deseori înțeles ca o cerință esențială pentru realizarea dreptului la libertatea de exprimare.”¹⁰ Limitarea sau restricția unuia dintre aceste drepturi afectează exercitarea celuilalt. La fel cum restricția față de libertatea de exprimare, pentru a fi legală trebuie să treacă testul cumulativ din trei părți ce derivă din Articolul 19 al PIDCP, restricția față de dreptul la viața privată este legală doar dacă trece testul prevăzut în Comentariul General nr.27, alineatul 15.¹¹

ANALIZĂ

Blocarea paginilor web

Problema: Articolul VI(2)(g) obligă toți “furnizorii de servicii de comunicații electronice” să blocheze toate paginile web ”ce conțin pornografie infantilă, promovează abuzul sexual sau exploatarea sexuală a copiilor,¹² conțin informații ce fac propagandă războiului sau terorismului, îndeamnă la ură sau discriminare națională, rasială ori religioasă, la ostilitate sau violență, conțin sau difuzează instrucțiuni privind modul de comitere a infracțiunilor.” În cazul în care acești furnizori de servicii de comunicații electronice nu blochează paginile web respective, ei se sancționează cu amenzi.

O prevedere similară există și în Articolul VII(6), de modificare a Legii privind prevenirea și combaterea criminalității informatice. Prevederea articolului respectiv stabilește ca ”furnizorii de servicii [internet] să: sisteze ... accesul din propriul sistem informatic la toate adresele IP pe care sunt amplasate pagini web, inclusiv cele găzduite de furnizorul respectiv, ce conțin ... informații ce fac propagandă războiului sau terorismului, îndeamnă la ură sau discriminare națională, rasială ori religioasă, la ostilitate sau violență, conțin sau difuzează instrucțiuni privind modul de comitere a infracțiunilor.”

Analiză: Această prevedere cel mai probabil pică partea 1 și 3 a testului din trei părți a Articolului 19. Prima parte a testului impune ca restricțiile față de libertatea de exprimare să fie previzibile și transparente. Deși această prevedere întrunește cerința privind transparența, deoarece este accesibilă tuturor, ea nu este predictibilă din două motive. În primul rând, termenul ”furnizorii de servicii de comunicații electronice” este nedefinit, astfel nefiind clar care persoane sau entități fac obiectul acestei prevederi; iar în al doilea rând – formulările utilizate de genul ”îndeamnă la ură” și ”conțin sau difuzează instrucțiuni privind modul de comitere a infracțiunilor” sunt vagi și

---

¹⁰ Frank La Rue, *Raportul Raportorului Special pentru promovarea și protecția dreptului la libertatea de opinie și de exprimare*, alin. 24, Doc. ONU nr. A/HRC/23/40 (Aprilie 2013).

¹¹ Frank La Rue, *Raportul Raportorului Special pentru promovarea și protecția dreptului la libertatea de opinie și de exprimare*, alin. 29, Doc. ONU nr. A/HRC/23/40 (Aprilie 2013).

¹² Guvernul Republicii Moldova este demn de laudă pentru încercarea sa de a proteja copii față de exploatarea sexuală și, într-adevăr, pornografia infantilă este un domeniu clar în care blocarea măsurilor poate fi justificată. Totuși, legea care permite blocarea internetului trebuie să fie ”suficient de exactă” și trebuie să existe ”măsuri eficiente de protecție împotriva abuzurilor sau a utilizării inadecvate, inclusiv prin controlul și examinarea de către o instanță judecătorească sau un organ de reglementare independent și imparțial.” A se vedea, Frank La Rue, *Raportul Raportorului Special pentru promovarea și protecția dreptului la libertatea de opinie și de exprimare*, alin. 32, Doc. ONU nr. A/HRC/17/27, (Mai 2011).

neclare.¹³

Articolul VI(2)(g) de asemenea va pica probabil cea de-a treia parte a testului din trei părți a Articolului 19, deoarece blocarea paginilor web integral nu reprezintă cea mai puțin restrictivă cale pentru realizarea scopului dorit de a proteja securitatea națională sau ordinea publică. În cazul în care vor fi adoptate în formula lor actuală, prevederile susmenționate vor lăsa la discreția largă a autorităților să forțeze entitățile private să blocheze accesul la multe pagini web diferite, ceea ce constituie un pericol extrem pentru libertatea de exprimare.

În plus, acest articol urmărește să impună răspunderea intermediarilor, fapt ce încalcă dreptul la libertatea de exprimare. Aceasta constituie o formă de cenzură, iar ”măsurile de cenzură nu trebuie delegate în nici un caz unei entități private și nicio persoană nu va fi trasă la răspundere pentru conținut plasat pe internet, al cărui autor nu este el/ea.”¹⁴ Articolul VI(2)(g) încalcă ambele aceste principii.

În cele din urmă, nici acest articol și niciun alt articol din Proiectul de lege nu conține dispoziții concrete referitoare la modul în care autoritățile vor stabili când urmează a fi blocate paginile web respective sau dacă blocarea trebuie să fie aprobată de către o autoritate judiciară competentă. Lipsa unui control judiciar adecvat sporește îngrijorările privind posibilele abuzuri.

Recomandare: Articolul VI(2)(g) trebuie reformulat pentru a stabili clar și concret motivele blocării accesului la paginile web, cu criterii exacte și obiective pentru a stabili cum și când urmează a fi blocate paginile web și asigurând controlul judiciar adecvat și pertinent.

Lipsa controlului judiciar

Problema: Proiectul de lege oferă organelor de drept posibilitatea de a efectua percheziții și de a sechestra obiecte și date informatice, în lipsa unui control judiciar pertinent sau a altor tipuri de controale independente.

Mai exact, Articolul 130¹ propus la Codul de Procedură Penală¹⁵ permite efectuarea percheziției și sechestrarea datelor informatice, însă doar în câteva cazuri percheziția și sechestrarea pot fi efectuate în baza ordonanței motivate a procurorului. La fel, Articolul 4 propus la Legea privind prevenirea și combaterea criminalității informatice oferă Procuraturii Generale, Inspectoratului General de Poliție și Serviciului de Informații și Securitate atribuții vaste de colectare, stocare, percheziție și sechestrare a datelor informatice.¹⁶ În foarte puține situații, dacă în general acestea există, de colectare, conservarea sau percheziție se solicită aprobarea din partea unui organ judecătoresc.

---

¹³ A se vedea, de ex: *Ahmet Yildirim c. Turciei*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Decizia din 18 decembrie 2012, care a concluzionat că măsurile de blocare bazate pe termeni vagi nu au îndeplinit cerința de previzibilitate din Articolul 10 a Convenției Europene a Drepturilor Omului și vor duce la restricții arbitrare în ceea ce privește recepționarea și diseminarea informațiilor, care reprezintă componente vitale ale libertății de exprimare.

¹⁴ Frank La Rue, *Raportul Raportorului Special pentru promovarea și protecția dreptului la libertatea de opinie și de exprimare*, alin. 43, Doc. ONU nr. A/HRC/17/27 (Mai 2011).

¹⁵ Proiectul de lege, Articolul III(1).

¹⁶ Proiectul de lege, Articolul VII(2).

Legea privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova de asemenea urmează a fi modificată pentru a permite în mod explicit Serviciului de Informații și Securitate din Moldova să intercepteze date informatice.¹⁷ Totuși, Legea privind Serviciul de Informații și Securitate nu prevede careva restricții în ceea ce privește colectarea datelor sau controlul judiciar.¹⁸

Analiză: Lipsa controlului judiciar poate duce sau contribui la limitarea inadmisibilă a libertății de exprimare și a dreptului la viață privată.¹⁹ Supravegherea, inclusiv colectarea țintită de date despre anumite persoane sau comunități reprezintă o imixtiune directă în viața privată și securitatea persoanei, care constituie elemente necesare pentru asigurarea libertății de opinie și de exprimare.²⁰

În formula sa actuală, Proiectul de lege oferă reprezentanților organelor de drept (inclusiv procurorilor și angajaților Serviciului de Informații și Securitate) atribuția de a compila date de la utilizatorii de calculatoare și prestatorii de servicii internet (PSI), deseori în lipsa oricărui control judiciar. În situațiile în care controlul judiciar respectiv este prevăzut de Proiectul de lege, acesta este superficial, iar pragul pentru declanșarea acestei acțiuni este unul redus, ceea ce duce la aprobarea *de facto*, care la rândul său poate determina sau contribui la limitarea inadmisibilă a libertății de exprimare.²¹

Deși Statele pot justifica aceste tipuri de imixțiuni ca fiind necesare pentru a combate terorismul sau a menține ordinea publică, astfel de imixțiuni nu sunt necesare și nici proporționale, în contextul amenințărilor concrete pentru libertatea de expresie.²² Legislația internațională solicită Statelor să ”înstituie sau să mențină mecanismele de control naționale, independente și eficiente, capabile să asigure transparența, după caz, și responsabilitatea pentru supravegherea de către Stat a comunicațiilor, interceptarea acestora și colectarea datelor personale.”²³ Proiectul de lege nu respectă obligațiile Moldovei de a asigura că orice activitate de supraveghere a comunicărilor și interceptarea sau colectarea de date personale se efectuează în mod independent și garantând controlul judiciar real și eficient.

Recomandare: Este necesară revizuirea Proiectului de lege, pentru a prevedea controlul judiciar pertinent înainte de efectuarea perchezițiilor, a colectării, stocării sau divulgării datelor electronice.

Lipsa protecției pentru denunțatori sau jurnaliști

---

¹⁷ Proiectul de lege, Articolul I.

¹⁸ *A se vedea*, Legea privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova, Articolele 4, 8 și 9.

¹⁹ Frank La Rue, *Raportul Raportorului Special pentru promovarea și protecția dreptului la libertatea de opinie și de exprimare*, alin. 56, Doc. ONU nr. A/HRC/23/40, (Aprilie 2013).

²⁰ David Kaye, *Raportul Raportorului Special pentru promovarea și protecția dreptului la libertatea de opinie și de exprimare*, alin. 20, Doc. ONU nr. A/71/373, (Septembrie 2016).

²¹ Frank La Rue, *Raportul Raportorului Special pentru promovarea și protecția dreptului la libertatea de opinie și de exprimare*, alin. 56, Doc. ONU nr. A/HRC/23/40, (Aprilie 2013).

²² David Kaye, *Raportul Raportorului Special pentru promovarea și protecția dreptului la libertatea de opinie și de exprimare*, alin. 20, Doc. ONU nr. A/71/373, (Septembrie 2016).

²³ Adunarea Generală ONU, ”Raportul celui de-al treilea comitet, Dreptul la viață privată în era digitală” pagina 2, Doc. ONU nr. 68/456/ADD.2, (Decembrie 2013).

Problema: Proiectul de lege nu oferă protecție denunțătorilor, jurnaliștilor sau a altor actori publici cu rol de monitorizare, pentru a permite acestora să își exercite activitatea fără riscul de a fi acuzați penal.

Analiză: Proiectul de lege revizuieste mai multe prevederi din Codul Penal al Republicii Moldova.²⁴ Se propune excluderea elementelor de daună – ”daune în proporții mari” – în cazul mai multor infracțiuni. Acest fapt va duce la criminalizarea acțiunilor chiar și în cazul în care nu vor fi cauzate daune. De exemplu, dacă Proiectul de lege va fi aprobat, atunci Articolului 259 al Codului Penal al Republicii Moldova va criminaliza simpla faptă a ”accesului ilegal” la un calculator sau suport de stocare a datelor, chiar dacă nu a fost cauzată nicio daună.

Privite separat, aceste articole²⁵ din proiectul de lege pot părea modificări rezonabile necesare pentru a susține integritatea sistemelor și a datelor informatice. Totuși, luate împreună ca Codul penal al Republicii Moldova, ele pot fi utilizate pentru a împiedica exprimarea, a suprima jurnalismul și a limita accesul la informație. Astfel de acțiuni, care în curând vor fi criminalizate, deseori pot fi necesare pentru jurnaliști, denunțători dar și pentru alte persoane și organizații care monitorizează acțiunile guvernului. Deși Statele trebuie să limiteze și să criminalizeze supravegherea ilegală, legile nu trebuie țintite împotriva denunțătorilor sau a altor persoane care încercă să expună public cazurile de încălcare a drepturilor omului sau să monitorizeze în mod legitim acțiunile guvernului.”²⁶ “Statele trebuie să recunoască importanța denunțătorilor care acționează în interes public, pentru a scoate la iveală abuzurile privind respectarea drepturilor omului și corupția, atât în sectorul public cât și în sectorul privat. Statele trebuie să adopte legi și practici care să permită protecția denunțătorilor și să ofere o alternativă sigură tăcerii.”²⁷

Recomandare: Reformularea modificărilor propuse la Codul Penal al Republicii Moldova, pentru a scuti de pedeapsa penală astfel de acțiuni, dacă acestea sunt întreprinse ”cu bună credință” și nu aduc daune sistemelor informatice respective.²⁸

Alte îngrijorări

Proiectul de lege extinde cerința ca toți PSI să țină evidența tuturor datelor utilizatorilor săi. Acum PSI vor trebui să țină evidența privind toate serviciile ”preplătite” și ”anonime” și să conserve toate datele pentru o perioadă de cel puțin șase luni.²⁹ Aceste condiții vor duce la conservarea obligatorie a datelor în bloc, fapt ce „sporește foarte mult posibilitățile de încălcare a drepturilor omului,” și a dreptului la viața privată.³⁰ Conservarea datelor în bloc extinde arealul care poate fi supus

---

²⁴ *A se vedea*, Proiectul de lege, Articolul II.

²⁵ Codul Penal al Republicii Moldova, Articolele 259, 260², 260³, 260⁴, 260⁶, și 261¹.

²⁶ Frank La Rue, *Raportul Raportorului Special pentru promovarea și protecția dreptului la libertatea de opinie și de exprimare*, alin. 84, Doc. ONU nr. A/HRC/23/40, (Aprilie 2013).

²⁷ Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (BIDDO), *Ghid privind Protecția Apărătorilor Drepturilor Omului*, p.10 (2014).

²⁸ *A se vedea* de ex., Raportorul special ONU pentru Libertatea de opinie și exprimare, Reprezentantul OSCE pentru Libertatea mass media și Raportorul special OAS pentru Libertatea de exprimare, *Declarația comună*, 6 Decembrie 2004, p. 4 (2004).

²⁹ Proiectul de lege, Articolul VII(6).

³⁰ Frank La Rue, *Raportul Raportorului Special pentru promovarea și protecția dreptului la libertatea de opinie și de exprimare*, alin. 67, Doc. ONU nr. A/HRC/23/40, (Aprilie 2013).

supravegherii de Stat, sporește cheltuielile pentru companii, aceasta la rândul său ducând la scăderea profiturilor, și crește probabilitatea ca datele să fie furate, divulgate accidental sau utilizate pentru a comite fraude.³¹ Proiectul de lege și legea vizată - Legea privind prevenirea și combaterea criminalității informatice – trebuie revizuite pentru a elimina obligativitatea colectării de date în bloc.

12 decembrie 2016

---

³¹ Frank La Rue, *Raportul Raportorului Special pentru promovarea și protecția dreptului la libertatea de opinie și de exprimare*, alin. 67, Doc. ONU nr. A/HRC/23/40, (Aprilie 2013).